

Sygn. akt V CSK 152/19

POSTANOWIENIE

Dnia 18 września 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa M. K. i M. N.
przeciwko (...) Bank S.A. z siedzibą w W.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 18 września 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powodów
od wyroku Sądu Okręgowego w W.
z dnia 27 kwietnia 2018 r., sygn. akt II Ca (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od powodów solidarnie na rzecz strony pozwanej kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powodów M. K. i M. N. od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 27 kwietnia 2018 r., sygn. akt II Ca (...) Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych

przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Występowania istotnego zagadnienia prawnego skarżący upatrują w konieczności wyjaśnienia: skutków stosowania przez banki niedozwolonych klauzul waloryzacyjnych - skarżący stoją na stanowisku, że skutkiem stosowania niedozwolonych postanowień umownych jest ich bezskuteczność, bez możliwości zastąpienia tych postanowień innymi, w tym zastąpienie wadliwej klauzuli waloryzacyjnej inną, w szczególności taką, która określałaby inny sposób ustalania kursu waluty waloryzacji (w rozpoznawanej sprawie chodzi o franka szwajcarskiego) np. poprzez zastosowanie kursu średniego NBP.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na

przesłankę istotnego zagadnienia polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, Nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego w odniesieniu do kredytów zawieranych przed nowelizacją ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe dokonaną ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. (Dz. U. Nr 165, poz. 984), zostało już wyjaśnione, że dopuszczalne jest zaciągnięcie zobowiązania kredytowego w walucie obcej z równoczesnym zastrzeżeniem, że wypłata i spłata kredytu będzie dokonywana w walucie krajowej, z tym że tego rodzaju zastrzeżenie dotyczy wyłącznie sposobu wykonania zobowiązania, a zatem nie powoduje zmiany waluty wierzytelności (por. wyrok z dnia 25 marca 2011 r., IV CSK 377/10, nie publ. oraz z dnia 29 kwietnia 2015 r., V CSK 445/14, nie publ.). Jednak mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, który pozostawia bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. (por. wyrok z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, nie publ.).

W kredycie denominowanym kwota kredytu jest wyrażona w walucie obcej, a zostaje wypłacona w walucie krajowej według klauzuli umownej opartej na kursie kupna waluty obcej obowiązującym w dniu uruchomienia kredytu, zaś w przypadku kredytu indeksowanego, kwota kredytu jest podana w walucie krajowej, ale zostaje przeliczona na walutę obcą według klauzuli umownej opartej również na kursie kupna tej waluty obowiązującym w dniu uruchomienia kredytu. W obu rodzajach kredytu kredytobiorca jest zobowiązany spłacać raty w walucie krajowej na podstawie klauzuli przeliczeniowej zgodnie z bieżącym kursem sprzedaży waluty obcej określonym przez bank-kredytodawcę.

Wyjaśniono także, iż postanowienie umowy kredytu zawierające uprawnienie banku do przeliczenia sumy wykorzystanego przez kredytobiorcę kredytu do waluty obcej (tzw. klauzula spreadu walutowego) nie dotyczy świadczeń głównych stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016 nr 11, poz. 134 i z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, nie publ.). Jednak abuzywność niektórych postanowień umownych zawieranych z udziałem konsumentów, nie oznacza, że cała umowa jest nieważna. Wskazane jest stosowanie interpretacji, która pozwala utrzymać w mocy umowę kredytu, zwłaszcza, gdy kredytodawca spełnił świadczenie, które zostało zrealizowane przez kredytobiorców zgodnie z celem tej umowy. Stwierdzenie nieuczciwego charakteru postanowienia umownego oznacza, że pozostała część umowy nadal będzie obowiązywała strony, rzecz jasna, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków. Sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru postanowienia umownego powoduje przywrócenie sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku tego postanowienia umownego, przy czym uznanie postanowienia umowy kredytu bankowego przewidującego zmienną stopę procentową kredytu nie jest równoznaczne z przyjęciem stałej stopy oprocentowania tego kredytu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2015 r., II CSK 768/14, OSNC 2015, nr 11, poz. 132).

W odniesieniu do postanowienia stanowiącego element tzw. spreadu walutowego Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TS UE) w wyroku z dnia 30 kwietnia 2014 r., nr C - 26/13 wskazał, że art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. U. UE L 1993/95/29), nie stoi na przeszkodzie, by sąd krajowy zastąpił niedozwolone postanowienie umowne przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym. W orzecznictwie Sądu Najwyższego dopuszczono jednak możliwość stosownego wypełnienia luki w umowie także w innych sytuacjach, zagrażających interesom konsumenta, również wtedy, gdy nie ma możliwości odwołania się do odpowiedniego przepisu dyspozytywnego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16, OSNC 2018 r., nr 7-8, poz. 79; wyrok TS UE z dnia 14 marca 2019 r., w sprawie C - 118/17).

W orzecznictwie wyjaśniono też, że wskazany w znowelizowanym art. 358 § 2 k.c. kurs NBP waluty obcej może być jednym, aczkolwiek nie jedynym miernikiem waluty zagranicznej w stosunku do waluty krajowej (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2019 r., II CSK 19/18, nie publ.).

Mając na względzie powyższe judykaty, nie zachodzi potrzeba kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego, zwłaszcza że powodowie domagają się wyeliminowania klauzuli waloryzacyjnej i zastosowanie przewidzianego w umowie oprocentowania dla tzw. kredytu frankowego, ale do kwoty kredytu wyrażonego w złotychkach.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej skarżący upatrują w: naruszeniu art. 65 § 1 i 2 k.c. wskutek błędnej wykładni umów zawartych przez strony i przyjęcia, że strony zawarły umowy *quasi-walutowe*, podczas gdy udzielone kredyty denominowane (waloryzowane) to *de facto* kredyty udzielane w walucie polskiej, a jedynie rozliczone w walucie obcej; naruszeniu art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 i 2 k.c. w związku z faktem, że powodowie dokonywali spłat rat

kapitałowo-odsetkowych uwzględniających waloryzację do kursu CHF na podstawie niedozwolonego postanowienia umownego, w zawyżonej wysokości wyliczonej w pozwie.

Zważywszy na oparcie konstrukcji pozwu oraz zarzutów apelacyjnych i kasacyjnych na eliminacji tzw. klauzuli waloryzacyjnej (powodowie przyjęli, w swych wyliczeniach wysokości żądania pozwu, założenie że został im udzielony kredyt złotówkowy, a następnie zastosowali jego oprocentowanie w wysokości określonej w umowie - k. 11, czyli jak przy kredycie z klauzulą waloryzacyjną t.j. LIBOR, a zatem niższe niż przy kredytach złotówkowych oprocentowanych WIBOR), w świetle przedstawionego przy omawianiu pierwszej podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej orzecznictwa, skarga kasacyjna nie mogła zostać uznana za oczywiście zasadną, tym bardziej, że powodowie zakwestionowali również możliwość zastąpienia, przewidzianej w łączących ich ze stroną pozwaną umowach kredytu, klauzuli indeksacyjnej zobiektywizowanym miernikiem przeliczenia waluty szwajcarskiej na walutę polską. Wobec braku w tej materii woli powodów, Sądy *meriti* nie były zobowiązane do zastąpienia z urzędu klauzuli indeksacyjnej innym zobiektywizowanym miernikiem. Jak wspomniano wyżej (w kontekście zarzutu powodów odnośnie daty zawarcia umów kredytowych) w orzecznictwie już wyjaśniono, że kurs waluty według NBP (art. 358 § 2 k.c.) nie jest jedynym i wyłącznym miernikiem, jakkolwiek przed nowelizacją tego przepisu, w obrocie finansowym funkcjonowały średnie kursy walut ogłaszane przez NBP.

Powodowie dążą do wyeliminowania klauzuli indeksacyjnej i pozostawienie oprocentowania LIBOR, który nie przystaje do oprocentowania kredytów złotówkowych i przez to wypacza sens oraz cel umowy kredytowej. Zawarte umowy kredytowe przewidują dla kredytobiorców uprawnienie do zgłoszenia wniosku o przekształcenie kredytu denominowanego (waloryzowanego) na kredyt złotowy (por. § 11 ust. 3 w zw. z § 16 ust. 1 pkt 2 ogólnych warunków kredytowania w zakresie udzielania kredytów na cele mieszkaniowe).

Powodowie zawarli umowy kredytowe denominowane do waluty szwajcarskiej ze względu na niższe raty kredytowe w porównaniu z kredytem złotówkowym, przy kredytach w tej samej wysokości. Wiązało się to jednak z ryzykiem i niepewnością, bowiem wysokość rat kredytowych była uzależniona od

kursu CHF. W początkowej fazie wykonywania umowy kredytowej, kurs ten był niski, co było korzystne dla powodów jako kredytobiorców. Po uwolnieniu kursu CHF przez Centralny Bank Szwajcarski nastąpił znaczący wzrost tego kursu, który miał przełożenie na wysokość płaconych przez powodów rat kredytowych. Hipotetycznie nie jest wykluczone, że w przyszłości kurs CHF może być niższy. Nie można zatem przyjąć, że w chwili zawierania umowy strony były zgodne co do tego, że w razie niekorzystnego kształtowania się kursu CHF w stosunku do PLN, nastąpi całkowita eliminacja klauzuli waloryzacyjnej przy pozostawieniu oprocentowania według stawek LIBOR.

Z uwagi na istotę zawartych przez powodów umów kredytowych, problem tkwi w wyznaczeniu, według stanu na chwilę zawarcia umowy, granicy ich ryzyka jako konsumentów i w efekcie określeniu kursu tej waluty po przekroczeniu którego nie wzrastałby już dla celów obliczenia raty kredytowej (ograniczenie klauzuli indeksacyjnej przez wprowadzenie tzw. wyłącznika działania tej klauzuli). Takim w miarę zobiektywizowanym kryterium maksymalnego wzrostu kursu tej waluty mógłby być współczynnik powstały z porównania raty kredytowej kredytu frankowego i kredytu złotówkowego w momencie zawierania umowy, który równoważyłby korzyść i ryzyko, czyli kredytobiorca ponosiłby ryzyko w takiej proporcji, w jakiej uzyskał korzyść płacąc w chwili zawarcia umowy kredytowej ratę niższą w stosunku do raty kredytowej przy kredycie złotówkowym. Jest to jedna z koncepcji pośrednich, w stosunku do skrajnych rozwiązań preferujących nadmiernie konsumenta (np. eliminacja klauzuli indeksacyjnej przy pozostawieniu oprocentowania LIBOR, co postulowali powodowie nie godząc się na inny sposób modyfikacji umowy) albo bank, tj. brak jakiegokolwiek ingerencji w umowę kredytową. Innym pośrednim rozwiązaniem byłoby wyeliminowanie klauzuli indeksacyjnej i zastosowanie oprocentowania WIBOR.

Postulowana przez kredytobiorców eliminacja klauzuli waloryzacyjnej i zastosowanie w istocie do kredytu złotówkowego oprocentowania LIBOR powodowałoby nieuzasadnione nierówne traktowanie tych konsumentów, którzy zaciągnęli kredyty złotówkowe i płacą oprocentowanie WIBOR, które o czym była mowa jest znacząco wyższe od stawek LIBOR (k. 92/2 i n., 105). Eliminacja

klauzuli abuzywnej nie może prowadzić do uprzywilejowania określonej grupy kredytobiorców - konsumentów.

W ustawie z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o wsparciu kredytobiorców...(Dz. U. poz. 1358), która dopiero wejdzie w życie, ustawodawca nie przewiduje modyfikacji umów kredytowych walutowych.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 2 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, j.t. Dz. U. z 2018 r., poz. 265, w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych, Dz. U. 2016, poz. 1667).

jw